

ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ ตำบลต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

The potential of Tanyongluloh Community Tourism, Tanyongluloh Sub-district, Meuang District, Pattani Province

ปรัชญากรณ์ ไชยคช^{1*}, ดวงธิดา พัฒโน², ธนฤช สุวรรณ³, นุกูล ชิ่นฟัก⁴ และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล⁵
Prachyakorn Chaiyakot^{1*}, Duantida Pattano², Tanakrit Suwan³, Nukool Chinfuk⁴
and Woraluck Lalitsasivimol⁵

¹ อ.ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Department of Service Industries, Hatyai Business School, Hatyai University.

^{2,3} อ., อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{2,3} Department of Service Industries, Hatyai Business School, Hatyai University.

⁴ อ., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ Department of Politics and Government, Faculty of Political Science, Hatyai University.

⁵ อ.ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁵ Master of Business Administration Program, Hatyai Business School, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail: drkorntat@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนต้นหยงลูโละ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว และพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชนต้นหยงลูโละ การรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่ และประชุมกลุ่มย่อย ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนต้นหยงลูโละมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 8 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ที่มีประวัติศาสตร์นับร้อยปี ด้านวิถีชีวิตชุมชนได้ประกอบอาชีพการทำนาเกลือที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในด้านของการบริการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนได้จัดเตรียมยุวมัคคุเทศก์ไว้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการฝึกอบรมการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่กลุ่มที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และตำบลต้นหยงลูโละ

Abstract

This research aims to study the tourism potential and tour program development of Tanyongluloh community, Mueang District, Pattani Province. Field survey and focus group discussion were used to collect data. It found that there are eight tourism potential sites consisting of archaeological and historic sites and ruins where are well known tourism sites of province including the old career, livelihood salt pan, is inherited from generation to generation. Two days one night tour program within community is designed. However, tourism infrastructure and facilities should be developed including tourism service training for involving people.

Keywords: Tourism potential, Historic tourism and Tanyong Luloh Sub-district

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรทั้งธรรมชาติและสังคม และวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่โดยนำมาประยุกต์ให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่แตกต่างกันโดยอาศัยความแตกต่างด้านภูมิประเทศ ที่ตั้ง วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ อุดมการณ์ เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิต ส่งเสริมธุรกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจที่ดีด้วยกันระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในกระแสโลกปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ใช้การท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน พื้นที่ อาณาเขตของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดกระทบทั้งทางบวกและลบในเวลาเดียวกัน เนื่องจาก สินค้าทางการท่องเที่ยวมีความแตกต่างจากสินค้าอื่น โดยที่นักท่องเที่ยวต้องเดินทางมาเยี่ยมชมตัวสินค้าด้วยตนเอง ซึ่งผิดจากสินค้าทั่วไปที่ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องเดินทางไปดูแหล่งผลิต ดังนั้น สิ่งที่ตามมาจากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ล้วนเปลืองทั้งเวลา และงบประมาณ ในการฟื้นฟู รักษา แต่หากมีการวางแผนที่ดีและมีมาตรการป้องกันเสียแต่เบื้องต้นก็จะช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่าง ๆ

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อาทิ เช่น มัสยิดกรือเซะ สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เมืองเก่ายะหริ่ง วัดช้างให้อูทยานแห่งชาติทรายขาว เป็นต้น ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในปี 2556 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี รวมทั้งสิ้น 235,606 คน เป็นนักท่องเที่ยวไทย 233,755 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 1,851 คน มีรายได้จากการ

ท่องเที่ยว 778.15 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 19 กุมภาพันธ์ 2558, สืบค้นจากเว็บไซต์ http://marketingdatabase.tat.or.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=1621)

ชุมชนในจังหวัดปัตตานี 10 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนท่องเที่ยวบางปู ชุมชนท่องเที่ยว ยะหริ่ง ชุมชนท่องเที่ยวแหลมโพธิ์ ชุมชนท่องเที่ยวยะรัง ชุมชนท่องเที่ยวยะหริ่ง ชุมชนท่องเที่ยวบาราโหม ชุมชนท่องเที่ยวตุยง ชุมชนท่องเที่ยวทรายขาว ชุมชนท่องเที่ยวจะบังติกอ ชุมชนท่องเที่ยวหน้าบ่อ และชุมชนท่องเที่ยวตันหยงลูโละ ได้รวมตัวกันจัดตั้งเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน โดยการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดปัตตานี จัดกิจกรรมทั้งในด้านของการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา เวทีแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี, 2556)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนต้นหลุงลูโละจะเป็นสมาชิกของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดมาเป็นเวลานาน และมีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่ชุมชนยังขาดข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ดังนั้น การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนต้นหลุงลูโละ จึงมีความจำเป็นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนต้นหลุงลูโละ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชนต้นหลุงลูโละ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

1. ศักยภาพการท่องเที่ยว

ความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2550 อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี, 2553) ได้กล่าวถึงเกณฑ์และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสรุปได้เป็น 6 ลักษณะ คือ

(1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศสภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต

(2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง

ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

(3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย

(4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

(5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ข้อจำกัดทางการบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

(6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549) ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 3 ด้านดังนี้

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ 2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ 6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น 7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3. การบริหารจัดการ มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ 3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543: 2) ได้อธิบายวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นผลรวมของการสั่งสม สิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ ถ้าจะขยายความก็อาจบอก ว่าวัฒนธรรมนั้น รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวคิดและสติปัญญา ออกมาจนถึงท่าทีและวิถีปฏิบัติ ของมนุษย์ ต่อร่างกายและจิตใจของตน ลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจ ท่าที การมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม ถ้าพูดให้เข้าใจง่ายวัฒนธรรม เป็นการสั่งสม ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอด และเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอย่างที่เป็นในบัดนี้ ขอพูดให้สั้นอีกครั้งหนึ่งว่า วัฒนธรรม ก็คือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สังคมนั้นมีอยู่ หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น หรืออาจเป็นการ ท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติในเมือง หรือในหมู่บ้านชนบทก็ได้ เพื่อให้ได้รับความสนุก เพลิดเพลิน ได้รับความรู้จากการศึกษา จากความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มี ประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมต้องให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกื้อหนุนให้เกิดการกระจาย รายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นแต่ต้องไม่ทำให้เกิดการซื้อขายวัฒนธรรมโดยคนในท้องถิ่นผลิตวัฒนธรรม ขายให้กับนักท่องเที่ยว

การจัดแบ่งมรดกทางวัฒนธรรม (Ratanakomut, 2006: 6 อ้างถึงใน Arjo Klamer และ Peter- Wim Zuidhof) โดยแบ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และเคลื่อนย้ายไม่ได้ ประกอบด้วย มรดกที่ สร้างขึ้น เช่น อนุสาวรีย์ อาคาร รูปปั้น สิ่งที่จารึกไว้ ถ้าที่อยู่อาศัย ศูนย์กลางของเมือง สถานที่ตั้ง เช่น พื้นที่ไดน้ำ สถาปัตยกรรม ที่ตั้งทางประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมที่ เคลื่อนย้ายได้ ประกอบด้วย สิ่งประดิษฐ์ เช่น ภาพวาด การแกะสลัก วัตถุต่าง ๆ รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เก็บไว้ สื่อรูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย หนังสือ การแสดง โน้ตเพลง สินค้าบริโภคและสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ การแสดงออกมาในรูปของศิลปะ เช่น ดนตรี การเต้นรำ วรรณกรรม ละคร ศิลปะป้องกันตัว ภาษา วัฒนธรรมการเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม เรื่องเล่า การ เปลี่ยนแปลง เครือข่าย และนิทานพื้นบ้าน

คุณค่าทางวัฒนธรรมประเมินได้ในรูปแบบของคุณค่าที่ถูกใช้ และไม่ถูกใช้ มรดกทางวัฒนธรรมที่ ถูกใช้ถูกประเมินเมื่อถูกใช้ในชีวิตประจำวันโดยสมาชิกในสังคมนั้นทุกวัน เช่นเดียวกันกับทุกคน ขณะที่ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ไม่ถูกใช้ โดยแบ่งเป็น คุณค่าทางเลือก คุณค่าที่เกิดจากการเลือกที่จะใช้ และคุณค่า ที่เป็นอยู่ ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมได้รับการสืบทอดไว้ เพื่อเป็นของขวัญให้กับผู้คนในรุ่นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ ประกอบด้วยและการสำรวจพื้นที่ (Field survey) โดยสำรวจองค์ประกอบการท่องเที่ยวภายในชุมชนตามหลัก 3 A คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) การเลือกแหล่งท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว การเลือกกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง คือ 1) ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงลูโละ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเยาวชนภายในชุมชน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยอ้อม ผู้แทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดปัตตานี ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนราธิวาส

2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

(1) การสร้างแบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว (Field Survey) เพื่อสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ศึกษาที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งครอบคลุมถึงผู้แทนจากหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเพื่อทำการสำรวจ ตามหลัก 3 A คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity)

(2) แบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยนักวิจัยได้นำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน มาเป็นกรอบให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพัฒนาโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล : ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเรียบเรียงและนำเสนอข้อเท็จจริง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนชนตันหยงลูโละ จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 8 แหล่งตามหลัก 3 A คือ) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) สามารถสรุปผลได้ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)	การเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวก (Amenity)
1. มัสยิดกรือเซะ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นมัสยิดหลังแรกของเมืองปัตตานีและของเอเชียอาคเนย์ ที่ก่อ สร้างตามแบบสถาปัตยกรรม ตะวันออกกลาง - มีอายุมากกว่า 400 ปี - เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดปัตตานี 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ติดกับทางหลวงหมายเลข 43 ปัตตานี-นราธิวาส - มีป้ายบอกทางชัดเจนจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว - ป้ายสื่อความหมาย - ห้องน้ำ - สถานที่ละหมาด - สถานที่จอดรถ - บัส รถยนต์ส่วนบุคคล - ร้านจำหน่ายของที่ระลึก - มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย
2. สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว (ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของมัสยิดกรือเซะ)	<ul style="list-style-type: none"> - มีอายุมากกว่า 300 ปี - เป็นที่เคารพสักการะของผู้ที่นับถือทั่วไป - เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดปัตตานี - ตั้งอยู่ใกล้กับมัสยิดกรือเซะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ติดกับทางหลวงหมายเลข 43 ปัตตานี-นราธิวาส - มีป้ายบอกทางชัดเจนจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ร่วมกับมัสยิดกรือเซะ

<p>3. ปีนใหญ่พญา ตานี (จำลอง) (ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ของมัสยิดกรือเซะ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชานุญาตให้หล่อจำลอง รูปแบบขนาดเท่าของจริง - เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปัตตานี 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ติดกับทางหลวงหมายเลข 43 ปัตตานี-นราธิวาส 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ร่วมกับมัสยิดกรือเซะ
<p>4. บ่อฮังดูวะฮ์ ห่างจากมัสยิด กรือเซะไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 100 ม.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากชื่อบ่อตั้งตามชื่อของแม่ทัพมะละกา ครั้งเดินทางมาสร้างมิตรภาพ และความสัมพันธ์ที่ดีกับปัตตานี 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่ติดกับทางหลวงหมายเลข 43 ปัตตานี-นราธิวาส 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ร่วมกับมัสยิดกรือเซะ
<p>5. ศูนย์เรียนรู้การ ท่องเที่ยวอารย ธรรมปัตตานี (ตั้งอยู่บริเวณ ด้านหลังของ มัสยิดกรือเซะ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้ประวัติศาสตร์อารยธรรมปัตตานีในยุคสมัยต่าง ๆ - เป็นสถานที่ประสานงานชุมชนจัดการท่องเที่ยว 10 ชุม 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังของมัสยิดกรือเซะ - ขาดป้ายชี้ทางที่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว - ป้ายสื่อความหมาย - ห้องน้ำ - สถานที่ละหมาด - ยูวม์คัคเทศก์
<p>6. สุสานพระยายะ หริ่ง (ระยะทางห่างจาก มัสยิดกรือเซะ ประมาณ 200 ม.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองยะหริ่ง คือ นิยูโซฟ หรือ โตะกียูโซฟ เป็นชาวกรือเซะโดยกำเนิด เป็นเชื้อสายของพระยาเมืองปัตตานี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ป้ายบอกทาง - สุสานตั้งอยู่ในหมู่บ้าน รถบัสไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากถนนแคบแต่รถยนต์ส่วนบุคคลสามารถเข้าถึงได้ - *อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถไว้ที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งอำนวยความสะดวก - นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่มัสยิดกรือเซะได้

		มัสยิดกรือเซะ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กัน	
7. สุสานลิ้มโต๊ะเคี่ยม	<ul style="list-style-type: none"> - มีอายุมากกว่า 300 ปี - มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว - มีรอยจารึกชื่ออย่างชัดเจน - รักษาเอกลักษณ์เดิม สุสานอยู่ในชุมชนร่วมกับสุสานมุสลิมคนอื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีป้ายบอกทาง - สุสานตั้งอยู่ในหมู่บ้าน รถบัสไม่สามารถเข้าถึงได้ - เนื่องจากถนนแคบแต่รถยนต์ส่วนบุคคลสามารถเข้าถึงได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก - มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย
8. นาเกลือ	<ul style="list-style-type: none"> - มีอยู่ทีเดียวในภาคใต้ตอนล่าง - เป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนที่สืบทอดกันมานับร้อยปี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีป้ายบอกทาง - ถนนลูกรังในหมู่บ้าน - ไม่มีสถานที่จอดรถ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก - มีสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย

ข้อมูลจากตารางสามารถสรุปศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนต้นหยงลูโละ ตามหลัก 3 A ได้ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) แหล่งท่องเที่ยวในตำบลต้นหยงลูโละ มีความน่าสนใจ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การบอกเล่าจากผู้ให้ข้อมูล และการสำรวจพบว่า ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของจังหวัดปัตตานีโดยตรง เป็นสิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดในด้านของการท่องเที่ยว ซึ่งบางสถานที่สำคัญทางศาสนามีความผูกพันกับวิถีชีวิตชุมชนมาเป็นเวลานานทั้งผู้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น มัสยิดกรือเซะ และสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นอย่างดีในอดีตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ แต่หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับจากวันที่ 4 มกราคม 2547 เป็นต้นมา สถานที่เหล่านี้ได้รับผลกระทบอย่างมาก

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จากการสำรวจ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน คือ ใกล้กับมัสยิดกรือเซะและสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง มีบางแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งแยกออกไป คือ สุสานลิ้มโต๊ะเคี่ยม และนาเกลือ ซึ่งการเข้าถึงยังมีอุปสรรคสำหรับรถบัส และรถยนต์ขนาดใหญ่ ตลอดถึงยังขาดป้ายชี้ทางไปแหล่งท่องเที่ยว

3) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มมัสยิดกรือเซะและสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงสามารถใช้บริการได้ ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งแยกออกไป เช่น สุสานลิ้มโต๊ะเคี่ยม และนาเกลือ สิ่งอำนวยความสะดวกแทบทุกด้านยังไม่ได้รับการพัฒนา

1.2 การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชนต้นหยงลูโละ

ผลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชนต้นหยงลูโละจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยสรุปว่า เนื่องจากชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จำนวนมากทำให้ชุมชนเหมาะที่จะเป็นชุมชนเพื่อการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี อารยธรรมอิสลาม และวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวและทำกิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชน “เรียนรู้อารยธรรมปัตตานีที่ต้นหยงลูโละ” ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โปรแกรมท่องเที่ยวชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

วันที่ 1 ศึกษาอารยธรรมปัตตานีที่ต้นหยงลูโละ	
เช้า (07.30 น)	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อนเดินทางท่องเที่ยวอิมท้องด้วยอาหารเช้าท้องถิ่น นาซิดาแม่กับชาร้อนแตออ - รับฟังบรรยายสรุปประวัติความเป็นมาของเมืองปัตตานีและชุมชนจัดการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ศูนย์เรียนรู้อารยธรรมปัตตานี - เดินทางต่อไปสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว สุสานเดิมซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายทะเลบ้านต้นหยงลูโละ นอกจากสักการะสุสานเดิมของเจ้าแม่แล้วนักท่องเที่ยวจะได้ชมวิวทิวทัศน์ของอ่าวปัตตานีที่มีความสวยงามที่มีแหลมตามซี ยื่นลงไปทะเลเป็นเส้นโค้งตัดกับเส้นขอบฟ้า - เรียนรู้การทำนาเกลือตามแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์เดิม ๆ ซึ่งเป็นนาเกลือแหล่งสุดท้ายของชาวปัตตานีได้ ในผืนนาขนาดใหญ่ - สักการะหลุมฝังศพของลิ้มโต๊ะเคี่ยมที่มีอายุมากกว่า 400 ปี วีระบุรุษชาวจีนจากเมืองเฉวียนโจว มณฑลฮกเกี้ยนที่มาพำนักอาศัยในเมืองปัตตานี จนได้ได้รับตำแหน่ง
เที่ยง	<ul style="list-style-type: none"> - รับประทานอาหารทะเลสด เมนูชุมชนวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชน
บ่าย	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังเรื่องเล่าการเลี้ยงและวิธีฟังเสียงนกเขาจากปราชญ์ชาวบ้านภายในชุมชน

	<ul style="list-style-type: none"> - เทียวชมสุสานพระยาพะสิมหรือหงษ์ เป็นที่ฝังศพของเจ้าเมืองยะหงษ์ รับฟังเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาและการปกครองเมืองยะหงษ์ในสมัยโบราณ - แวะพักรับประทานขนมพื้นถิ่นหลากหลายชนิด มาดูกาตง แลแง บาดาดอดดอ เป็นต้น - เทียวชมสถาปัตยกรรมมัสยิดกรือเซะซึ่งเป็นมัสยิดหลังแรกของเมืองปัตตานีและของเอเชียอาคเนย์ ที่ก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมตะวันออกกลาง - ก่อนเดินทางกลับสักการะสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว อันเป็นที่เคารพบูชาของบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ
เย็น	<ul style="list-style-type: none"> - เดินทางกลับที่พักเมืองปัตตานี
วันที่ 2 เรียนรู้วิถีชีวิตคนปัตตานีที่ต้นหยงลูโละ	
เช้า (07.30 น.)	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อนเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนอิมท้องด้วยอาหารเช้าท้องถิ่น นาซิดาแหมกับชาร้อนเตออ - ฝึกเรียนการทำขนม เช่น ขนมมาดูกาตง แลแง บาดาดอดดอ ร่วมกับครูภูมิปัญญาชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน
เที่ยง	<ul style="list-style-type: none"> - รับประทานอาหารเที่ยงปรุงจากวัตถุดิบในชุมชน
บ่าย	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกซื้อของที่ระลึกชุมชน เช่น น้ำบูดู เสื้อยืดที่ระลึก ขนมพื้นบ้าน เป็นต้น ที่ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึกหน้ามัสยิดกรือเซะ และเดินทางกลับ

สรุปผล

ชุมชนต้นหยงลูโละ อดีตเคยเป็นเมืองเก่าของจังหวัดปัตตานี ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น มัสยิดกรือเซะ และสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัด สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ คงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่น การทำนาเกลือ เป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งการทำนาเกลืออาจกล่าวได้ว่ามีหลงเหลืออยู่เพียงในหมู่บ้านแห่งนี้ ชุมชนยังได้จัดทำรายการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ภายในชุมชนของตนเองที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวโดยให้ยุวมัคคุเทศก์นำเที่ยวไปตามจุดต่าง ๆ ได้ ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชนทำได้สะดวก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนจะมีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวสูง แต่สิ่งที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ การจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น ป้ายชี้ทางภายในชุมชน ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ การปรับปรุงถนน ปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างการมีส่วนร่วมภายในชุมชนด้านการรักษาความสะอาด การฝึกอบรมมััคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อนำเที่ยวในชุมชน รวมถึงการฝึกอบรมด้านการให้บริการแก่กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยว ด้านการศึกษาวิจัย การศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหาร ขนมท้องถิ่นในฐานะที่เคยเป็นเมืองเก่าจึงมีความจำเป็นเพื่อเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสู่เป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไปในอนาคต

คำกล่าวขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ และชาวบ้านชุมชนต้นหยงลูโละ ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2543). *โครงการศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทงานประเพณีและกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.(2549). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(19 กุมภาพันธ์ 2558). *จำนวนนักท่องเที่ยวรายจังหวัดของจังหวัดปัตตานี*. สืบค้นจาก http://marketingdatabase.tat.or.th/ewt_w3c/ewt_news.php?nid=1621.

ครองชัย หัตถา.(2549). *มัลติกรือเซะ อารยธรรมปัตตานี*. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี. โรงพิมพ์ Good Idea. ปัตตานี

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์ ปารีฉัตร สิ่งศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี.(2553). *การศึกษาศักยภาพและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดน และบ้านโตนป่าหน้น อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล*.

ปรัชญากรณ์ ไชยคช และคณะ. (2557). *การพัฒนาศักยภาพเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส*. แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนามาตรฐานกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียน. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี.(2556). *แผนพับแนะนำเครือข่ายการท่องเที่ยว*

โดยชุมชนจังหวัดปัตตานี.

Ratanakomut, S. (2006). Community Awareness and Cultural Tourism Sustainability. *APEC Study Center Consortium Conference, Ho Chi Minh City, Viet Nam, 23-24 May 2006.*